

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL ANTHONY COLLINS
prezentate la 13 octombrie 2022¹

Cauza C-349/21

**HYA,
IP,
DD,
ZI,
SS**

**cu participarea:
Spetsializirana prokuratura**

[cerere de decizie preliminară formulată de Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria)]

„Trimitere preliminară – Prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private – Directiva 2002/58/CE – Articolul 5 alineatul (1) și articolul 15 alineatul (1) – Confidențialitatea comunicațiilor electronice – Hotărâre judecătorească prin care se autorizează interceptarea convorbirilor telefonice în privința persoanelor suspectate de săvârșirea unei infracțiuni grave – Model sau formular standard – Motivare – Supraveghere nelegală – Admisibilitatea probelor care au fost obținute în mod nelegal – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 7 și articolul 47”

I. Introducere

1. Prin prezenta cerere de decizie preliminară, Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria) solicită să se stabilească dacă o practică potrivit căreia autorizarea recurgerii la măsuri de supraveghere sub acoperire pentru interceptarea, înregistrarea și stocarea convorbirilor telefonice între suspecti (denumită în continuare „interceptarea convorbirilor telefonice”) prin intermediul unui text standard cu conținut general care nu conține o motivare individualizată este compatibilă cu articolul 15 alineatul (1) coroborat cu articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/58/CE² și cu considerentul (11) al acesteia. De asemenea, instanța de trimitere dorește să afle dacă lipsa unei motivări individualizate în cuprinsul unor asemenea autorizații poate fi remediată printr-o apreciere retrospectivă, *de novo*, de către instanța de fond și, în caz contrar, dacă probele care s-a constatat că au fost obținute cu încălcarea acestor dispoziții pot fi admise ca mijloace de probă.

¹ Limba originală: engleza.

² Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) (JO 2002, L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63).

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

2. Considerentul (2) al Directivei 2002/58 are următorul cuprins:

„Prezenta directivă dorește respectarea drepturilor fundamentale și a principiilor recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [(denumită în continuare «carta»)]. Directiva caută să asigure în special respectarea deplină a drepturilor menționate la articolele 7 și 8 ale cartei.”

3. Considerentul (11) al Directivei 2002/58 are următorul cuprins:

„La fel ca Directiva 95/46/CE³, prezenta directivă nu se referă la chestiuni de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale legate de activități care nu sunt reglementate de legile comunitare. Prin urmare, aceasta nu aduce atingere echilibrului existent între dreptul indivizilor la confidențialitate și posibilitatea ca statele membre să ia măsurile stipulate la articolul 15 alineatul (1) al prezentei directive, posibilitate necesară în vederea protejării siguranței publice, apărării și siguranței statului (inclusiv bunăstării economice a acestuia, în cazul în care activitățile respective sunt legate de chestiuni de siguranța statului) și întăririi legii penale. În consecință, prezenta directivă nu interzice statelor membre să efectueze interceptări legale ale comunicațiilor electronice sau să ia alte măsuri pentru atingerea scopurilor menționate anterior, dacă acest lucru este necesar și în conformitate cu Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [(denumită în continuare «CEDO»)], așa cum este aceasta interpretată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului [(denumită în continuare «Curtea EDO»)]. Aceste măsuri trebuie să fie corespunzătoare, strict proporționale cu scopul urmărit și necesare în cadrul unei societăți democratice și trebuie însoțite de precauțiile corespunzătoare în conformitate cu [CEDO].”

4. Articolul 5 din Directiva 2002/58, intitulat „Confidențialitatea comunicațiilor”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre trebuie să asigure confidențialitatea comunicațiilor și a datelor de transfer aferente transmise prin intermediul unei rețele de comunicații publice sau unor servicii publice de comunicații electronice, prin legislația internă. Acestea interzic astfel în special ascultarea, interceptarea, stocarea sau alte tipuri de interceptare sau supraveghere a comunicațiilor și a datelor de transfer aferente de către persoane altele decât utilizatorul, fără acordul utilizatorului în cauză, cu excepția cazurilor în care acest lucru este permis în temeiul articolului 15 alineatul (1). Prezentul alineat nu interzice stocarea tehnică necesară pentru transmisia comunicației care nu aduce atingere principiului confidențialității.”

³ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10), abrogată și înlocuită de Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1), cu modificările ulterioare.

5. Articolul 15, intitulat „Aplicarea anumitor dispoziții ale Directivei 95/46/CE”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre pot adopta măsuri legislative pentru a restrânge sfera de aplicare a drepturilor și obligațiilor prevăzute la articolul 5, articolul 6, articolul 8 alineatele (1), (2), (3) și (4) și articolul 9 ale prezentei directive, în cazul în care restrângerea lor constituie o măsură necesară, corespunzătoare și proporțională în cadrul unei societăți democratice pentru a proteja securitatea națională (de exemplu [a se citi «cu alte cuvinte»] siguranța statului), apărarea, siguranța publică sau pentru prevenirea, investigarea, detectarea și urmărirea penală a unor fapte penale sau a folosirii neautorizate a sistemelor de comunicații electronice, în conformitate cu articolul 13 alineatul (1) al Directivei 95/46/CE. În acest scop, statele membre pot adopta, *inter alia*, măsuri legislative care să permită reținerea de date, pe perioadă limitată, pentru motivele arătate anterior în acest alineat. Toate măsurile menționate în acest alineat trebuie să fie conforme cu principiile generale ale legislației comunitare, inclusiv cu cele menționate la articolul 6 alineatele (1) și (2) al Tratatului privind Uniunea Europeană.”

B. Dreptul bulgar

6. Articolul 121 alineatul (4) din Constituția bulgară prevede că „hotărârile judecătorești se motivează”.

7. Articolul 34 din Nakazatelno-protsesualen kodeks (Codul de procedură penală, denumit în continuare „NPK”) ⁴ prevede că „orice act al instanței trebuie să conțină [...] o motivare [...]”

8. Articolul 172 din NPK are următorul cuprins:

„(1) Autoritățile responsabile de faza precontencioasă a procedurii pot utiliza metode speciale de investigare – echipamente electronice și tehnice [...], care servesc la documentarea activităților persoanelor supravegheate [...]

(2) Se utilizează metode speciale de investigare atunci când acest lucru este necesar pentru investigarea infracțiunilor grave săvârșite cu intenție [...], atunci când stabilirea împrejurărilor în cauză nu poate fi realizată în niciun alt mod sau este însoțită de dificultăți excepționale.”

9. Potrivit articolului 173 alineatul (1) din NPK:

„Pentru a utiliza metode speciale de investigare în faza precontencioasă a procedurii, procurorul însărcinat cu supravegherea înaintează instanței o cerere scrisă motivată. [...]”

10. Articolul 174 din NPK prevede:

„[...]”

(3) Autorizația de utilizare a metodelor speciale de investigare în cadrul procedurilor care țin de competența Spetsializiran nakazatelen sad [(Tribunalului Penal Specializat)] este acordată în prealabil de președintele acestuia [...]

(4) Autoritatea menționată la alineatele (2)-(3) se pronunță prin ordonanță motivată [...]”

⁴ DV nr. 86 din 28 octombrie 2005 (cea mai recentă versiune DV nr. 16 din 23 februarie 2021).

11. Articolul 3 alineatul (1) din Zakon za spetsialnite razuznavatelni sredstva (Legea privind metodele speciale de investigare, denumită în continuare „ZSRS”)⁵ prevede:

„Se utilizează metode speciale de investigare atunci când acest lucru este necesar pentru prevenirea și depistarea infracțiunilor grave săvârșite cu intenție [...], atunci când colectarea informațiilor necesare nu poate fi realizată în niciun alt mod sau este însoțită de dificultăți excepționale.”

12. Articolul 12 alineatul (1) punctul 1 din ZSRS prevede:

„Se utilizează metode speciale de investigare în cazul persoanelor despre care există informații și motive întemeiate de a crede că pregătesc, comit sau au comis oricare dintre infracțiunile grave intenționate menționate la articolul 3 alineatul (1).”

13. Articolul 13 alineatul (1) din ZSRS stabilește autoritățile și agențiile care pot solicita utilizarea unor metode speciale de investigație, precum și a informațiilor și a probelor materiale colectate prin intermediul metodelor respective.

14. Articolul 14 alineatul (1) punctul 7 din ZSRS prevede:

„Pentru utilizarea unor metode speciale de investigare este necesară o cerere scrisă motivată din partea conducătorului administrativ competent al autorităților menționate la articolul 13 alineatul (1) sau a procurorului însărcinat cu supravegherea ori, după caz, din partea autorității menționate la articolul 13 alineatul (3) și, în cazul direcției menționate la articolul 13 alineatul (1) punctul 7, din partea directorului acesteia, care să conțină [...] motivele pentru care colectarea informațiilor necesare nu poate fi realizată în niciun alt mod sau o descriere a dificultăților excepționale întâmpinate în colectarea acestora.”

15. Articolul 15 alineatul (1) din ZSRS prevede:

„Conducătorii autorităților menționate la articolul 13 alineatul (1) sau procurorul însărcinat cu supravegherea, iar în cazul direcției menționate la articolul 13 alineatul (1) punctul 7, președintele Comisiei pentru Combaterea Corupției și Confiscarea Bunurilor Obținute Ilegal adresează cererea președinților Sofiyski gradski sad [(Tribunalul Orașului Sofia, Bulgaria)], instanțelor regionale sau militare competente, Spetsializiran nakazatelen sad [(Tribunalului Penal Specializat)] sau unui vicepreședinte autorizat de aceștia, care, în termen de 48 de ore, autorizează în scris utilizarea unor metode speciale de investigație sau refuză utilizarea acestora, precizând motivele care au stat la baza deciziilor lor.”

III. Litigiul principal și întrebările preliminare

16. Spetsializirana prokuratura (Parchetul Specializat, Bulgaria) a inițiat o procedură penală împotriva a cinci persoane pentru presupusa lor participare la un grup infracțional organizat care a ajutat resortisanți ai unor țări terțe să intre ilegal pe teritoriul bulgar; aceleași persoane au fost acuzate de asemenea de dare și de luare de mită în legătură cu aceasta. Aceste fapte sunt calificate drept „infracțiuni grave” în dreptul bulgar.

⁵ DV nr. 95 din 21 octombrie 1997 (cea mai recentă versiune DV nr. 69 din 4 august 2020).

17. La 10 aprilie 2017, în faza precontencioasă a procedurii, procurorul a depus o cerere de utilizare a unor metode speciale de investigare, inclusiv a interceptării convorbirilor telefonice, cu privire la una dintre persoanele acuzate, IP.

18. Cererea cuprinde peste opt pagini. Pe prima pagină și în subsolul paginilor 2-8 este menționat un număr de referință. Cererea începe cu o descriere a măsurilor operaționale avute în vedere. În cadrul cererii, subiectul vizat de măsuri este identificat prin menționarea numelui, a numărului de identificare, a adresei, a funcției și a locului de muncă. Sunt precizate numărul de telefon mobil și alte detalii ale cartei preplătite utilizate de persoana care urmează să facă obiectul supravegherii.

19. Cererea conține motivele care justifică recurgerea la măsurile de supraveghere. Primul punct din cadrul acestui titlu identifică procedura precontencioasă și infracțiunea care face obiectul investigației, în raport atât cu articolele relevante din NPK, cât și cu natura infracțiunii. Al doilea punct se referă la declarațiile martorilor obținute de Spetsializirana prokuratura (Parchetul Specializat) cu privire la activitatea infracțională, la structura acesteia și la rolul participanților în cadrul acesteia. Al treilea punct conține alte declarații ale martorilor care prezintă în detaliu modul de funcționare a grupului infracțional și implicarea subiectului vizat. Acest punct include și o descriere a modului în care subiectul a comunicat cu alte persoane din cadrul grupului infracțional, alături de o indicare a numărului de telefon mobil utilizat, care corespunde celui menționat la primul punct din cerere. Această secțiune se încheie cu mențiunea că declarațiile martorilor justifică concluzia potrivit căreia un grup infracțional își desfășoară activitatea în Bulgaria.

20. Cererea explică motivele pentru care măsurile solicitate sunt considerate necesare și prezintă acțiunile care au fost deja întreprinse în vederea identificării persoanelor care fac parte din grupul infracțional. Există, de asemenea, o explicație detaliată a motivelor pentru care activitățile subiectului încalcă diverse dispoziții ale dreptului național și ale dreptului Uniunii.

21. La punctul următor din cerere sunt prezentate motivele pentru care mijloacele de probă care permit condamnarea nu pot fi obținute în niciun alt mod. Se afirmă în special că persoanele implicate formează un grup închis și că este dificilă obținerea de probe cu privire la întâlnirile lor. Ultimul punct al cererii oferă detalii cu privire la funcționarul autorizat căruia urmează a-i fi comunicate rezultatele supravegherii propuse.

22. În aceeași zi, președintele Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat) a autorizat interceptarea convorbirilor telefonice, înregistrarea acestora și stocarea înregistrărilor în scopul urmăririi penale. În ordonanță sunt menționate numele și funcția persoanei care a autorizat măsurile. Se reține că autoritatea care a prezentat cererea a acționat în limitele competenței sale și că există suficiente indicii ale săvârșirii unei infracțiuni prevăzute la articolul 172 alineatul (2) din NPK sau la articolul 3 alineatul (1) din ZSRS, pentru care competența aparține Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat). Se afirmă că sunt îndeplinite cerințele prevăzute la articolele 4, 12 și 21 din ZSRS sau la articolul 175 alineatul (2) din NPK. Sunt autorizate metodele de supraveghere enumerate în ceea ce privește persoana identificată în cererea care poartă un număr de referință corespunzător celui care apare pe prima pagină și în subsolul paginilor 2-8 ale cererii. Autorizația este semnată, stampilată și poartă data de 10 aprilie 2017. Pe prima pagină a cererii de autorizare se regăsește aceeași semnătură, aceeași stampilă și aceeași dată.

23. Au fost formulate cereri similare cu privire la alte persoane anchetate în legătură cu participarea lor la același grup infracțional. Motivele invocate de președintele Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat) par să fie identice, cu excepția faptului că, în fiecare caz, autorizația pare să facă trimitere la o cerere diferită.

24. Potrivit instanței de trimitere, textul standard general al autorizațiilor acoperă diferitele ipoteze în care supravegherea sub acoperire poate fi autorizată în mod legal. Este o practică obișnuită ca autorizația să nu includă o individualizare a motivelor care au stat la baza emiterii sale. Prin urmare, instanța de trimitere a avut îndoieli cu privire la aspectul dacă autorizațiile au fost motivate în mod corespunzător.

25. Ca urmare a măsurilor de supraveghere autorizate, unele dintre convorbirile telefonice ale suspectilor au fost înregistrate și stocate. Instanța de trimitere admite că aceste convorbiri sunt relevante pentru dovedirea acuzațiilor penale aduse inculpatului, însă ridică problema admisibilității acestora în cazul în care autorizațiile sunt considerate nelegale. În consecință, a suspendat judecarea cauzei și a adresat Curții de Justiție următoarele întrebări preliminare:

- „1) O practică a instanțelor naționale în cadrul procedurilor penale potrivit căreia instanța autorizează interceptarea, înregistrarea și stocarea convorbirilor telefonice ale suspectilor prin intermediul unui text standard general prestabilit în care doar se afirmă, fără nicio individualizare, că dispozițiile legale au fost respectate este compatibilă cu articolul 15 alineatul (1) coroborat cu articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/58 și cu considerentul (11) al acesteia?
- 2) În cazul unui răspuns negativ, dreptul Uniunii se opune interpretării legii naționale în sensul că informațiile obținute ca urmare a unei astfel de autorizări sunt folosite pentru dovedirea acuzațiilor?”

26. IP, DD, Republica Cehă, Irlanda și Comisia Europeană au depus observații scrise. În ședința din 6 iulie 2022, Irlanda și Comisia au prezentat observații orale și au răspuns la întrebările Curții.

27. În ceea ce privește prima întrebare, IP și DD consideră că autorizațiile sunt nelegale deoarece nu cuprind o motivare individualizată. Pentru acest motiv, dreptul lor la viață privată nu a fost protejat în mod adecvat împotriva ingerințelor arbitrare. De asemenea, ei susțin că nu pot contesta autorizațiile în mod eficient, ceea ce le încalcă drepturile conferite de articolul 47 din cartă. Republica Cehă, Irlanda și Comisia sunt de părere că lectura cererii alături de autorizație poate fi suficientă pentru a permite persoanelor acuzate să introducă o cale de atac eficientă împotriva autorizațiilor în vederea excluderii elementelor de probă obținute pe baza acestora.

28. În ceea ce privește a doua întrebare, IP și DD consideră că probele obținute în mod nelegal sunt inadmisibile. DD consideră de asemenea că nu este posibil ca instanța de fond să aprecieze retrospectiv legalitatea autorizațiilor. Irlanda consideră că admisibilitatea mijloacelor de probă constituie o chestiune procedurală care nu este reglementată de dreptul Uniunii și care ține de competența exclusivă a statelor membre. Comisia este de acord cu Irlanda, cu mențiunea că, potrivit jurisprudenței Curții, mijloacele de probă care provin dintr-un domeniu tehnic care nu este cunoscut de judecători și care pot influența preponderent aprecierea faptelor trebuie să fie excluse în orice situație.

IV. Cu privire la întrebările preliminare

A. Cu privire la prima întrebare

29. Instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă este compatibilă cu articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58 coroborat cu articolul 5 alineatul (1) din aceasta și cu considerentul (11) al acesteia autorizarea judiciară a interceptării convorbirilor telefonice prin intermediul unui text standard general care precizează că dispozițiile legale în materie de supraveghere au fost respectate, dar nu cuprinde o motivare individualizată.

1. Aplicarea Directivei 2002/58

30. Potrivit articolului 1 alineatul (3) din Directiva 2002/58, astfel cum a fost interpretat în jurisprudența Curții, toate prelucrările de date cu caracter personal efectuate de furnizorii de servicii de comunicații electronice intră în domeniul de aplicare al directivei menționate, inclusiv prelucrările care decurg din obligațiile pe care le impun autoritățile publice acestor furnizori. Numai atunci când statele membre pun în aplicare în mod direct măsuri care derogă de la regula confidențialității comunicațiilor electronice, fără a impune obligații furnizorilor de servicii de comunicații electronice, protecția datelor personale nu intră sub incidența Directivei 2002/58, ci a dreptului național, sub rezerva aplicării Directivei (UE) 2016/680⁶, astfel încât aceste măsuri naționale trebuie să respecte în special dreptul național de rang constituțional și CEDO⁷.

31. Din decizia de trimitere nu reiese, iar părțile prezente în ședință nu au putut confirma dacă măsurile de supraveghere în discuție în prezenta cauză au fost puse în aplicare de furnizorii de servicii de comunicații electronice. Revine instanței naționale sarcina de a stabili identitatea organismului care a pus în aplicare măsurile de supraveghere.

32. Pentru a răspunde la întrebările adresate, vom presupune că acestea au fost puse în aplicare de furnizori de servicii de comunicații electronice și că, în consecință, măsurile intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/58⁸.

33. O a doua problemă decurge din faptul că articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58 permite statelor membre să „adopt[e] măsuri legislative pentru a restrânge sfera de aplicare a drepturilor și obligațiilor prevăzute la articolul 5 [...]”. Îndoielile instanței de trimitere nu se referă atât la măsurile legislative naționale care transpun articolul 15 alineatul (1), cât la modul în care sistemul judiciar le pune în aplicare. Aceste îndoieli plasează prima întrebare în afara domeniului de aplicare al articolului 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58? Nu considerăm că aceasta este situația. Reglementarea națională prevede că autorizațiile trebuie să îmbrace forma unei ordonanțe motivate. Din elementele de care dispune Curtea reiese că autorizațiile conțin o declarație potrivit căreia cerințele legii sunt îndeplinite. Întrebarea este dacă această motivare este

⁶ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului (JO 2016, L 119, p. 89).

⁷ Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, EU:C:2020:791, punctul 103).

⁸ A se vedea de exemplu Hotărârea din 21 decembrie 2016, Tele2 Sverige și Watson și alții (C-203/15 și C-698/15, EU:C:2016:970), Hotărârea din 2 octombrie 2018, Ministerio Fiscal (C-207/16, EU:C:2018:788), Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, EU:C:2020:791), și Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, EU:C:2021:152).

suficientă, având în vedere că ordonanțele iau forma unui text standard care nu conține o motivare individualizată. Îndoielile instanței de trimitere privesc, așadar, interpretarea dreptului Uniunii în lumina normelor și a practicii judiciare naționale aplicabile.

2. *Apreciere*

34. Articolul 5 alineatul (1) coroborat cu articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58 impune în esență statelor membre să interzică ascultarea, înregistrarea, stocarea sau alte tipuri de interceptare sau supraveghere a comunicațiilor la care utilizatorii în cauză nu consimt, cu excepția cazului în care acest lucru este necesar, adecvat și proporțional pentru prevenirea, investigarea, depistarea și urmărirea penală a infracțiunilor. Astfel de măsuri trebuie să fie conforme cu principiile generale ale dreptului Uniunii, inclusiv cu principiul proporționalității și cu cele prevăzute la articolul 6 alineatele (1) și (2) TUE.

35. Potrivit articolului 6 alineatul (1) TUE, Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în cartă. În conformitate cu articolul 51 alineatul (1) din cartă, dispozițiile cartei se adresează statelor membre în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.

36. Autorizarea interceptării convorbirilor telefonice constituie o ingerință adusă drepturilor persoanelor acuzate garantate prin articolul 7 din cartă⁹. O astfel de ingerință nu poate fi admisă, în conformitate cu articolul 52 alineatul (1) din cartă, decât dacă este prevăzută de lege și dacă, prin respectarea substanței acestor drepturi și a principiului proporționalității, este necesară și răspunde efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune.

37. Principiul efectivității este un principiu general al dreptului Uniunii potrivit căruia aplicarea dreptului Uniunii nu trebuie să devină imposibilă sau excesiv de dificilă¹⁰. Acesta cuprinde dreptul la un control jurisdicțional efectiv¹¹. Mai mult decât atât, articolul 47 primul paragraf din cartă prevede că orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de acest articol. În cazul în care acordarea autorizației nu a presupus audierea persoanei care face obiectul măsurilor de supraveghere, precum în speță, este relevant articolul 47 primul paragraf din cartă, referitor la calea de atac eficientă, iar nu al doilea paragraf, referitor la dreptul la un proces echitabil.

38. Potrivit unei jurisprudențe constante, caracterul efectiv al dreptului la un control jurisdicțional garantat de articolul 47 din cartă impune ca persoana interesată să poată lua cunoștință de motivele deciziei luate în privința sa fie din cuprinsul deciziei, fie dintr-o comunicare a acestor motive făcută la cererea sa, astfel încât să își poată apăra drepturile în cele mai bune condiții posibile și să decidă în deplină cunoștință de cauză dacă să sesizeze instanța competentă pentru a exercita controlul legalității deciziei în cauză¹².

⁹ Hotărârea din 17 ianuarie 2019, Dzivev și alții (C-310/16, EU:C:2019:30, punctul 36 și jurisprudența citată).

¹⁰ Hotărârea din 14 decembrie 1995, van Schijndel și van Veen (C-430/93 și C-431/93, EU:C:1995:441, punctul 19).

¹¹ Pentru o dezbateră cu privire la corelația dintre principiul efectivității și articolul 47 din cartă, a se vedea, de exemplu, Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Banger (C-89/17, EU:C:2018:225, punctele 99-101 și jurisprudența citată).

¹² A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2012, Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:531, punctul 53 și jurisprudența citată), Hotărârea din 4 iunie 2013, ZZ (C-300/11, EU:C:2013:363, punctul 53 și jurisprudența citată), Hotărârea din 23 octombrie 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, punctul 51 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 24 noiembrie 2020, Minister van Buitenlandse Zaken (C-225/19 și C-226/19, EU:C:2020:951, punctul 43 și jurisprudența citată).

39. Întinderea obligației de motivare poate varia în funcție de natura hotărârii atacate. Această obligație trebuie analizată ținând seama de procedura respectivă în ansamblul său și luând în considerare toate circumstanțele relevante pentru a verifica dacă persoanele în cauză au posibilitatea de a exercita în mod util și efectiv o cale de atac împotriva hotărârii menționate¹³.

40. În speță, autorizațiile constau într-un text standard general în care sunt individualizate numai anumite elemente, precum numerele de referință, datele și subiectul vizat, întinderea și durata măsurilor de supraveghere. Prin urmare, persoanele acuzate nu au posibilitatea de a verifica, prin raportare la acest document, motivele pentru care instanța care a autorizat măsura a considerat că erau îndeplinite condițiile legale pentru a permite interceptarea convorbirilor telefonice. Astfel, aceste persoane nu sunt în măsură să își apere drepturile în cele mai bune condiții posibile și să decidă, în deplină cunoștință de cauză, dacă este util să sesizeze o instanță competentă pentru a exercita controlul asupra legalității acestor autorizații, cu scopul final de a obține declararea inadmisibilității acestor mijloace de probă.

41. Cu toate acestea, dreptul la un control jurisdicțional efectiv nu impune în mod necesar ca instanța care a emis autorizația să indice, utilizând propria formulare în cadrul autorizației înseși, motivele pentru care a considerat îndeplinite condițiile pentru acordarea autorizației. Este suficient ca motivele pentru acordarea autorizației să poată fi stabilite în mod fiabil. În cazul în care cererea de autorizare conține o explicație clară cu privire la motivele pentru care autoritatea sau agentul care solicită autorizarea a considerat că măsurile de supraveghere ar trebui să fie autorizate, se poate presupune că motivele prezentate în cerere sunt cele care au determinat instanța să o aprobe¹⁴. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât, în cadrul acestui tip de procedură, cererea și orice documente justificative constituie singurul temei pe baza căruia autorizarea poate fi admisă sau respinsă.

42. Din cuprinsul punctelor 18-22 din prezentele concluzii reiese că numerele de referință și numerele de identificare menționate pe prima pagină a autorizațiilor indică faptul că fiecare autorizație se referă la o cerere individuală referitoare la o anumită persoană și la un anumit număr de telefon. Cererile sunt structurate și detaliate. Criteriile juridice pe care instanța trebuie să le aplice pentru a acorda o autorizație sunt relativ simple. Dacă o persoană acuzată poate obține în timp util o copie a cererii care a condus la acordarea autorizației¹⁵, este probabil ca ea să fie în măsură să afle motivele pentru care a fost acordată autorizația și să decidă, în cunoștință de cauză, dacă o contestă sau nu. În continuare, revine instanței naționale sarcina de a stabili, de la caz la caz și ținând seama de toate circumstanțele relevante, dacă a fost garantat dreptul la o cale de atac efectivă de care beneficiază persoanele acuzate în temeiul articolului 47 primul paragraf din cartă.

43. Articolul 52 alineatul (3) din cartă urmărește să asigure coerența între drepturile cuprinse în acest document și drepturile corespunzătoare garantate de CEDO, fără a aduce atingere autonomiei dreptului Uniunii. Acesta este contextul în care a fost dezbătut în ședință aspectul dacă abordarea descrisă la punctul precedent din prezentele concluzii este în contradicție cu recenta Hotărâre a Curții EDO în cauza Ekimdzhiev¹⁶, în care această instanță a evaluat garanțiile juridice împotriva arbitrarului și a abuzurilor în ceea ce privește supravegherea sub acoperire, păstrarea datelor referitoare la comunicații și accesul la aceste date în contextul practicii Spetsializiran nakazatelen sad (Curtea Penală Specializată) din anii 2015-2019.

¹³ A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2012, Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:531, punctul 60 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 23 octombrie 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, punctele 51-53 și jurisprudența citată).

¹⁴ A se vedea în acest sens Concluziile avocatei generale Kokott prezentate în cauza Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:247, punctul 89).

¹⁵ Sub rezerva ocultării, de exemplu, a secretelor de afaceri și a informațiilor personale sau sensibile.

¹⁶ Curtea EDO, 11 ianuarie 2022, Ekimdzhiev și alții împotriva Bulgariei (CE:ECHR:2022:0111JUD007007812).

44. Curtea EDO a constatat că marea majoritate a autorizațiilor de supraveghere emise nu conțineau o motivare corespunzătoare. Cu toate acestea, a arătat că simpla lipsă a motivării nu conduce în mod automat la concluzia că instanțele nu au examinat în mod corespunzător cererile de autorizare a supravegherii, deși o serie de factori au determinat-o să aibă îndoieli serioase în această privință¹⁷.

45. În prezenta cauză, este suficient să se observe că Hotărârea Ekimdzhiev a Curții EDO, deși dă naștere unor preocupări importante cu privire la aspecte legate de autorizarea judiciară a supravegherii sub acoperire în Bulgaria, a lăsat deschisă posibilitatea ca o astfel de supraveghere să fie autorizată în împrejurări în care instanța competentă consideră în mod corespunzător că este cu adevărat necesară, adecvată și proporțională. În orice caz, persoana acuzată care face obiectul supravegherii în temeiul unei autorizații trebuie să fie în măsură să cunoască motivele pentru care a fost acordată această autorizație și să decidă, în cunoștință de cauză, dacă să conteste actul respectiv. Revine instanței naționale sarcina de a aprecia, în fiecare caz în parte, dacă o astfel de contestație este întemeiată.

46. În consecință, propunem Curții să răspundă la prima întrebare după cum urmează:

Articolul 47 din cartă și articolul 15 alineatul (1) coroborat cu articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/58 și cu considerentul (11) al acesteia nu se opun unei practici potrivit căreia interceptarea, înregistrarea și stocarea convorbirilor telefonice ale suspectilor sunt autorizate prin intermediul unui text standard general în care se afirmă că dispozițiile legale au fost respectate, dar care nu conține o motivare individualizată în această privință, cu condiția ca motivele pentru care a fost acordată autorizația să poată fi verificate în mod fiabil și contestate în mod efectiv de persoana acuzată care a făcut obiectul supravegherii prin lectura autorizației alături de cererea de obținere a acestei autorizații.

B. Cu privire la a doua întrebare

47. Întrucât aprecierea legalității autorizației este de competența instanței de trimitere, a doua întrebare necesită un răspuns.

48. A doua întrebare se întemeiază pe două ipoteze. În primul rând, probele incriminatoare au fost obținute printr-o supraveghere sub acoperire efectuată pe baza unei autorizații care era nelegală întrucât nu era motivată corespunzător. În al doilea rând, persoana acuzată care a făcut obiectul acestei supravegheri nu poate contesta în mod efectiv temeiul juridic al autorizării acesteia.

49. În ordonanța de trimitere se solicită să se stabilească dacă instanța de fond poate remedia o nelegalitate a autorizației datorată lipsei unei motivări corespunzătoare. Deși mecanismele și consecințele unei astfel de evaluări retrospective nu sunt pe deplin clare și există îndoieli cu privire la competența instanței de fond de a îndrepta o asemenea nelegalitate, pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, pare oportun să se examineze acest aspect.

50. Comisia a arătat că a doua întrebare necesită examinarea modului în care orice mijloc de probă obținut în mod nelegal ar putea avea incidență asupra caracterului echitabil general al procesului penal. Ordonanța de trimitere nu abordează acest aspect. Nici instanța de trimitere nu furnizează informații cu privire la normele procedurale naționale aplicabile, în special cu privire la

¹⁷ Curtea EDO, 11 ianuarie 2022, Ekimdzhiev și alții împotriva Bulgariei (CE:ECHR:2022:0111JUD007007812, punctele 313-321).

modul în care astfel de mijloace de probă ar fi tratate în cadrul procedurii cu care este sesizată. Prin urmare, problema ridicată de Comisie pare a fi pur ipotetică, motiv pentru care Curtea nu ar trebui să o abordeze în cadrul prezentei cereri de decizie preliminară.

1. O neregulă în motivarea unei autorizații poate fi remediată printr-o apreciere retroactivă, de novo?

51. Jurisprudența Curții referitoare la stocarea generalizată a datelor și accesul la acestea oferă un răspuns la această întrebare. Dreptul național trebuie să stabilească condițiile în care furnizorii de servicii de comunicații electronice trebuie să acorde autorităților naționale competente accesul la date. Acesta trebuie să cuprindă norme clare și precise care să reglementeze conținutul și aplicarea măsurilor adoptate în acest scop și să impună o serie de cerințe minime astfel încât persoanele ale căror date cu caracter personal sunt vizate să dispună de garanții suficiente care să permită protejarea în mod eficient a unor asemenea date împotriva riscurilor de abuz. Intervenția trebuie să fie limitată la strictul necesar. În scopul combaterii criminalității, accesul nu poate fi acordat decât la datele persoanelor suspectate că ar plănuși, că ar săvârși sau că ar fi săvârșit o infracțiune gravă ori că ar fi implicate într-un mod sau altul într-o astfel de infracțiune. În scopul de a garanta deplina respectare a acestor condiții, este esențial ca un astfel de acces să fie condiționat de un control prealabil efectuat de o instanță ori de o entitate administrativă independentă al cererii motivate formulate de autoritățile competente în cadrul unor proceduri naționale de prevenire, de detectare sau de urmărire penală. Acest control trebuie să aibă loc întotdeauna în prealabil, cu excepția cazurilor de urgență justificată corespunzător, situație în care trebuie să aibă loc în termene scurte¹⁸. În caz contrar, până la momentul efectuării unui control ulterior al legalității măsurilor de supraveghere, ar avea loc o ingerință gravă în drepturile persoanei acuzate și ale persoanelor afectate în mod colateral. Lipsa unei aprecieri din partea unei autorități independente nu poate fi remediată, așadar, prin intermediul unei aprecieri ulterioare *de novo*.

52. Rezultă că numai o apreciere prealabilă este de natură să garanteze că nu sunt impuse în mod inutil obligații furnizorilor de servicii de comunicații electronice, că ingerința în drepturile fundamentale consacrate în cartă nu este arbitrară și că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58. Această concluzie este în concordanță cu abordarea Curții EDO în Hotărârea Dragojević¹⁹, în care aceasta nu a acceptat o practică prin care instanțele croate au verificat retroactiv dacă ordinele de supraveghere erau legale la momentul emiterii lor.

2. Cu privire la admisibilitatea probelor obținute în mod nelegal

53. Articolul 6 din CEDO garantează dreptul la un proces echitabil, dar nu prevede efectiv nicio normă privind admisibilitatea probelor în sine, care intră, în primul rând, în sfera de aplicare a dreptului național. De asemenea, CEDO nu consideră că rolul său este de a stabili admisibilitatea probelor obținute în mod nelegal²⁰.

¹⁸ Hotărârea din 21 decembrie 2016, Tele2 Sverige și Watson și alții (C-203/15 și C-698/15, EU:C:2016:970, punctul 120 și jurisprudența citată), Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, EU:C:2020:791, punctul 189 și jurisprudența citată), Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, EU:C:2021:152, punctul 51 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 5 aprilie 2022, Commissioner of the Garda Síochána și alții (C-140/20, EU:C:2022:258, punctele 110 și 112, precum și jurisprudența citată).

¹⁹ Curtea EDO, 15 ianuarie 2015, Dragojević împotriva Croației (CE:ECHR:2015:0115JUD006895511, punctele 127 și 128 și jurisprudența citată).

²⁰ Curtea EDO, 12 mai 2000, Khan împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2000:0512JUD003539497, punctul 34 și jurisprudența citată), și Curtea EDO, 10 martie 2009, Bykov împotriva Rusiei (CE:ECHR:2009:0310JUD000437802, punctele 88 și 89 și jurisprudența citată).

54. Potrivit unei jurisprudențe constante, în lipsa unor norme ale Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a stabili normele procedurale detaliate care guvernează acțiunile în justiție destinate să asigure protecția drepturilor conferite direct justițiabililor de dreptul Uniunii, cu condiția ca aceste norme să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și de a nu face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor respective (principiul efectivității)²¹. Aceste norme trebuie de asemenea să respecte drepturile fundamentale, principiul legalității și statul de drept, care se numără printre valorile fundamentale ale Uniunii Europene²².

55. În temeiul principiului echivalenței, instanței naționale sesizate cu o procedură penală întemeiată pe informații sau pe elemente de probă obținute cu încălcarea cerințelor rezultate din Directiva 2002/58 îi revine sarcina de a verifica dacă dreptul național sau practica națională prevede norme mai puțin favorabile în ceea ce privește admisibilitatea și exploatarea acestor elemente decât cele care reglementează admisibilitatea și exploatarea informațiilor și a elementelor de probă obținute cu încălcarea dreptului intern.

56. În ceea ce privește principiul efectivității, normele naționale referitoare la admisibilitatea și la exploatarea informațiilor și a elementelor de probă au ca obiectiv, în temeiul alegerilor efectuate de normele respective, să evite ca informațiile și elementele de probă care au fost obținute în mod nelegal să prejudicieze în mod nejustificat procesul unei persoane suspectate de săvârșirea unor infracțiuni. Potrivit dreptului național, acest obiectiv poate fi atins nu numai printr-o interdicție de a exploata astfel de informații și elemente de probă în cadrul procesului, ci și prin norme și practici naționale care reglementează aprecierea și ponderarea unor asemenea elemente sau prin luarea în considerare, cu ocazia aplicării pedepsei, a eventualității obținerii nelegale a acestor elemente²³. Cu toate acestea, principiul efectivității a determinat Curtea să enunțe o regulă care impune excluderea obligatorie a mijloacelor de probă în anumite împrejurări determinate. În cazul în care o parte nu este în măsură să prezinte în mod eficient observații cu privire la un mijloc de probă care provine dintr-un domeniu tehnic care nu este cunoscut de judecătorii care soluționează cauza și care poate influența în mod preponderent aprecierea faptelor, respectivul mijloc de probă trebuie să fie exclus²⁴.

57. Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere pare să pună în discuție această abordare. Prin urmare, este util să se examineze jurisprudența relevantă.

58. În Hotărârea Mantovanelli, elementele de probă în litigiu constau într-o expertiză medicală, bazată pe analize de laborator, în raportul de audiere a martorilor de către expert și în anumite documente. Soților Mantovanelli nu li s-a permis nici să participe la audieri, nici să ia cunoștință de documente, dar li s-a permis să conteste raportul după ce acesta a fost prezentat instanței.

²¹ Hotărârea din 20 septembrie 2001, Courage și Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, punctul 29 și jurisprudența citată), Hotărârea din 24 septembrie 2002, Grundig Italiana (C-255/00, EU:C:2002:525, punctul 33 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, EU:C:2020:791, punctul 223 și jurisprudența citată).

²² Hotărârea din 10 aprilie 2003, Steffensen (C-276/01, EU:C:2003:228, punctul 69 și jurisprudența citată) (denumită în continuare „Hotărârea Steffensen”), și Hotărârea din 17 ianuarie 2019, Dzivev și alții (C-310/16, EU:C:2019:30, punctul 34).

²³ Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, EU:C:2020:791, punctul 225), și Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, EU:C:2021:152, punctul 43 și jurisprudența citată).

²⁴ Regula își are originea în jurisprudența Curții EDO privind dreptul la un proces echitabil, prevăzut la articolul 6 alineatul (1) din CEDO, în special privind protecția principiului contradictorialității; a se vedea: Curtea EDO, 18 martie 1997, Mantovanelli împotriva Franței (CE:ECHR:1997:0318JUD002149793) (denumită în continuare „Hotărârea Mantovanelli”), la care face trimitere Hotărârea din 10 aprilie 2003, Steffensen (C-276/01, EU:C:2003:228, punctul 78), precum și jurisprudența Curții referitoare la stocarea generalizată a datelor de transfer și a datelor de localizare [Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții, C-511/18, C-512/18 și C-520/18, EU:C:2020:791, punctele 226 și 227, și Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, EU:C:2021:152, punctul 44)].

Curtea EDO nu a fost convinsă că această procedură a oferit soților Mantovanelli o posibilitate reală de a formula în mod eficient observații cu privire la raportul de expertiză. Aspectul a cărui clarificare a fost cerută expertului a fost tocmai cel asupra căruia instanța trebuia să se pronunțe, și anume dacă faptele dezvăluiau neglijența personalului medical al unui spital prin administrarea unui anumit produs farmaceutic unui pacient. Elementele de probă proveneau astfel dintr-un domeniu tehnic care nu era cunoscut de judecător. Deși instanța nu era ținută din punct de vedere juridic de constatările expertului, aceste constatări erau susceptibile să influențeze în mod preponderent aprecierea faptelor de către aceasta. Având în vedere că cererea soților Mantovanelli de a prezenta un nou raport de expertiză a fost respinsă atât în primă instanță, cât și în apel, aceștia ar fi putut să își exprime în mod efectiv punctul de vedere înainte de depunerea raportului de expertiză numai prin participarea la audierea personalului medical și prin prezentarea de observații cu privire la documentele relevante. Curtea EDO a constatat astfel că, în ansamblu, procedura judiciară a fost inechitabilă²⁵.

59. În Hotărârea Steffensen, au fost prelevate mostre dintr-un produs alimentar pentru a fi analizate într-un laborator. Rezultatul acestei analize a stat la baza deciziei autorităților administrative de a considera că produsul nu îndeplinea cerințele legale necesare. În temeiul directivei relevante, producătorul ar fi trebuit să aibă posibilitatea de a obține o a doua opinie pentru a contesta această primă analiză. Producătorul nu a fost informat cu privire la prelevarea de mostre și, prin urmare, nu a putut să preleve mostre din același produs. Curtea, citând Hotărârea Mantovanelli, a arătat că analiza Curții EDO cu privire la caracterul echitabil al unei ședințe în temeiul articolului 6 alineatul (1) din CEDO se referă la procedură în ansamblu, inclusiv la modul în care au fost obținute elementele de probă. Aceasta a statuat că revenea instanței de trimitere sarcina de a analiza dacă elementele de probă în discuție în acea procedură făceau parte dintr-un domeniu tehnic care nu era cunoscut de judecători și care era susceptibil să fi avut o influență preponderantă asupra aprecierii faptelor de către aceștia. În cazul în care aceste două elemente erau stabilite, instanța națională trebuia să verifice dacă domnul Steffensen a avut o posibilitate reală de a prezenta în mod eficient observații cu privire la aceste elemente. În caz contrar, instanța națională era obligată să excludă respectivele mijloace de probă pentru a nu încălca principiul contradictorialității și dreptul la un proces echitabil²⁶.

60. Posibilitatea apărării de a prezenta în mod eficient observații cu privire la mijloacele de probă face parte din principiul contradictorialității, care constituie un aspect esențial al dreptului la un proces echitabil protejat de articolul 47 al doilea paragraf din cartă²⁷ și de articolul 6 alineatul (1) din CEDO²⁸. În cauzele Mantovanelli și Steffensen, ambele instanțele au fost preocupate să evite situațiile în care cauzele sunt soluționate pe baza unor mijloace de probă care provin dintr-un domeniu tehnic care nu este cunoscut de judecător și pe care apărarea nu este în măsură să le conteste. O astfel de procedură ar conferi un avantaj neechitabil părții care se prevalează de aceste mijloace de probă, încălcând astfel dreptul părții adverse la un proces echitabil.

²⁵ Curtea EDO, 18 martie 1997, Mantovanelli împotriva Franței (CE:ECHR:1997:0318JUD002149793, punctul 36).

²⁶ Hotărârea Steffensen, C-276/01, EU:C:2003:228, punctele 76, 78 și 79. Pentru a evita orice îndoială, această normă cuprinde trei condiții cumulative. În cazul în care toate cele trei condiții sunt îndeplinite, mijloacele de probă trebuie să fie excluse. Cu toate acestea, nu rezultă că o instanță trebuie să admită mijloacele de probă atunci când nu sunt îndeplinite toate cele trei condiții. În sfârșit, norma se aplică indiferent dacă mijloacele de probă în cauză au fost obținute în mod legal sau nelegal.

²⁷ Hotărârea din 14 februarie 2008, Varec (C-450/06, EU:C:2008:91, punctul 47); Hotărârea din 4 iunie 2013, ZZ (C-300/11, EU:C:2013:363, punctul 55), și Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, EU:C:2021:152, punctul 44 și jurisprudența citată).

²⁸ Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale (JO 2007, C 303, p. 17).

61. Mijloacele de probă în discuție în litigiul principal sunt diferite de cele examinate în cauzele Mantovanelli și Steffensen. Acestea constau în înregistrări ale unor convorbiri telefonice ale persoanelor acuzate, referitoare la activitățile care fac obiectul investigației. Chiar dacă aceste mijloace de probă sunt susceptibile de a avea o influență preponderentă asupra aprecierii faptelor de către judecători, este greu de înțeles cum ar putea să se refere la un domeniu tehnic pe care aceștia nu îl cunosc. În orice caz, situațiile de fapt din cauzele Mantovanelli și Steffensen nu sunt decât exemple utile de aplicare a principiilor de care instanțele naționale pot ține seama atunci când se pronunță în cadrul procedurilor penale.

62. De asemenea, este important de remarcat că, în interesul administrării justiției, abordarea adecvată în Hotărârea Mantovanelli ar fi fost aceea de a oferi soților Montovanelli posibilitatea de a participa la procesul care a condus la întocmirea raportului de expertiză sau de a le acorda permisiunea de a depune un raport de expertiză întocmit la cererea lor. În mod similar, soluția adecvată pentru persoanele aflate în situația domnului Steffensen ar fi fost să li se ofere posibilitatea de a prezenta o contraexpertiză. Excluderea mijloacelor de probă a devenit relevantă numai pentru că s-a considerat, în mod eronat, că nu existau alte mecanisme procedurale mai adecvate. Revine instanței naționale sarcina de a aprecia dacă astfel de posibilități pot fi puse la dispoziția persoanelor acuzate în cadrul procesului lor.

63. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la a doua întrebare după cum urmează:

Articolul 47 din cartă și articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58 coroborat cu articolul 5 alineatul (1) din aceasta și cu considerentul (11) al acesteia trebuie interpretate în sensul că o instanță națională

- care constată că mijloacele de probă au fost obținute în mod nelegal pe baza unei autorizații care nu a fost motivată corespunzător nu poate remedia această neregulă permițând motivarea retroactivă a autorizației respective, cu excepția cazurilor de urgență justificate corespunzător,
- trebuie să stabilească admisibilitatea mijloacelor de probă obținute cu încălcarea acestor dispoziții în conformitate cu dreptul său intern, astfel încât să respecte (i) principiile generale ale dreptului Uniunii, în special principiile proporționalității, echivalenței și efectivității, precum și (ii) dreptul la un proces echitabil, inclusiv respectarea principiului contradictorialității, consacrat la articolul 47 din cartă și la articolul 6 alineatul (1) din CEDO, și
- trebuie să excludă mijloacele de probă obținute cu încălcarea acestor dispoziții în cazul în care o parte la procedura cu care este sesizată nu este în măsură să prezinte în mod eficient observații cu privire la aceste mijloace de probă, mijloacele de probă provin dintr-un domeniu tehnic care nu este cunoscut de judecători și mijloacele de probă sunt susceptibile să aibă o influență preponderentă asupra aprecierii faptelor în cadrul procedurii penale în cauză.

V. Concluzie

64. Prin urmare, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria) după cum urmează:

- 1) Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) coroborat cu articolul 5 alineatul (1) din aceasta și cu considerentul (11) al acesteia

trebuie să fie interpretate în sensul că

nu se opun unei practici potrivit căreia interceptarea, înregistrarea și stocarea convorbirilor telefonice ale suspectilor sunt autorizate prin intermediul unui text standard general în care se afirmă că dispozițiile legale au fost respectate, dar care nu conține o motivare individualizată în această privință, cu condiția ca motivele pentru care a fost acordată autorizația să poată fi verificate în mod fiabil și contestate în mod efectiv de persoana acuzată care a făcut obiectul supravegherii prin lectura autorizației alături de cererea de obținere a acestei autorizații.

- 2) Articolul 47 din cartă și articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58 coroborat cu articolul 5 alineatul (1) din aceasta și cu considerentul (11) al acesteia

trebuie să fie interpretate în sensul că

- instanțele naționale care constată că mijloacele de probă au fost obținute în mod nelegal pe baza unei autorizații care nu a fost motivată corespunzător nu pot remedia această neregulă permițând motivarea retroactivă a autorizației respective, cu excepția cazurilor de urgență justificate corespunzător,
- instanțele naționale trebuie să stabilească admisibilitatea mijloacelor de probă obținute cu încălcarea acestor dispoziții în conformitate cu dreptul lor intern, astfel încât să respecte (i) principiile generale ale dreptului Uniunii, în special principiile proporționalității, echivalenței și efectivității, precum și (ii) dreptul la un proces echitabil, inclusiv respectarea principiului contradictorialității, consacrat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale și la articolul 6 alineatul (1) din Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, și
- instanțele naționale trebuie să excludă mijloacele de probă obținute cu încălcarea acestor dispoziții în cazul în care o parte la procedura cu care sunt sesizate nu este în măsură să prezinte în mod eficient observații cu privire la aceste mijloace de probă, mijloacele de probă provin dintr-un domeniu tehnic care nu este cunoscut de judecători și mijloacele de probă sunt susceptibile să aibă o influență preponderentă asupra aprecierii faptelor în cadrul procedurii penale în cauză.